

REFERAT fra medlemsmøte på Krona 16.02.23: Søren Kierkegaard - Angsten og håpet v/Peder Gravem, professor eremitus

I forbindelse med årsmøtet i LOP Molde 16. februar holdt Peder Gravem et foredrag om den danske filosofen og forfatteren Søren Kierkegaard. Kierkegaard levde i København fra 1813 til 1855 samtidig med både H.C. Andersen, Grundtvig og Ingemann. Etter Jean-Pau Sartre og den ateistiske eksistensialismen benevnes Kierkegaard ofte som hovedskikkelsen i den kristne eksistensialismen.

Om tolking av eksistensielle erfaringer, uttrykte Kierkegaard: *«Alt skuffer; det håpede kommer ikke, eller det håpede kommer - og skuffer.»* Som han også sa det: *«Sivilisasjonen har klart å flytte sulten for mye til hjertet - nå har vi en annen sult.»*

Grunnlaget for hans filosofi er individets subjektivitet. Ifølge Kierkegaard finnes det ikke noen objektive fakta, da våre egne verdier bestemmer våre egne fakta. Så mennesker med ulike verdioppfatninger ser ulike fakta og skaper dermed sin egen virkelighet. Det subjektive jeg^{et} står dermed overfor fornuften.

Forholdet til faren var heller vanskelig. Faren kom fra en prestefamilie og var en tungsindig person. Da Søren var 7 år lærte faren ham logikk og han ble tvunget inn i logiske diskusjoner med sin far. Unge Søren's liv ble enten et resultat av farens påvirkning eller en reaksjon på denne. *«Det første vi må forstå, er at vi ikke forstår.»*

Søren var yngst i en søskenflokk på 7 og hans unge år ble også fylt av død. Først døde moren, så stemoren, og senere hele 5 av søskenflokken på 7.

Etter teologisk embetseksamen forlover Søren seg med 18 år gamle Regine Olsen: *«Mitt hjertes herskerinne»*. Med tungt hjerte bryter han forlovelsen senere for å vie seg til helt til forfattergjerningen. *«Hun elskede dog mig, men forsto mig likevel ikke.»* Den uforløste kjærligheten hviler som en skygge over Kierkegaards liv og Regine var den som arvet sin tidligere forlovede etter hans død, bare 42 år gammel.

En ubeskrivelig glede opplevde Kierkegaard i 1837: *«Gud er god!»* Han begynte å utforske forholdet mellom mennesker og Gud, så det ikke skulle bli et ulykkelig kjærlighetsforhold.

Kierkegaard skrev hele 40 bøker, derav 20 bind pseudonyme skrifter, samt skrifter under fullt navn, dagbøker, m.m. Han begynte å skrive synspunkter for sin forfattervirksomhet og endte opp med å uttale: *«Hele Forfatterskabets Problem, det er at blive Christen.»*

Hans mest kjente verker er «*Enten-Eller*» (1843), «*Frygt og Bæven*» (1843), «*Bæven og Angst*» (1844), «*Philosophiske Smuler*» (1844) og «*Kjerlighedens Gjærninger*» (1847). I 1841 ga han ut: «*Om begrebet Ironi*» - en magisteravhandling i filosofi. Han måtte søke Kongen om å skrive avhandlingen på dansk, noe som ble innvilget, men selve disputasen måtte foregå på latin.

Året etter kom «*Enten- Eller*» - 2 store bind om estetikk, etikk, filosofi og religion, der han utforsker eksistensens «stadier». Så fulgte flere «*Oppbyggelige Taler*», bl.a. om «*Frykt og Bæven*», der Gud beordret Abraham til å ofre sin sønn, Isak.

I 1844 kom «*Philosophiske Smuler*», der begrepet «*Angst*» ble behandlet. Angst går forut for Valg. Hvordan forstå kristendommen? Ifølge Kierkegaard har ikke menneskene selv valgt Troen; den er en Gave.

Om «*Angsten og Håpet*», er det ekko av Kierkegaard i Ibsens Peer Gynt: «Tro, håp og kjærlighet». Ibsen hadde lest Kierkegaard før han skrev Peer Gynt. Jamfør: bl.a.: «Hvor var jeg som meg selv?» (Knappestøperen) og Solveig sitt svar på hvor han var; «I min tro, i min kjærlighet».

«*Stadier på Livets Vei*» kom i 1845, da han var 32 år. Disse livsstadiene definerer han som: 1) Det *estetiske* stadiet - 2) Det *etiske* stadiet og 3) Det *religiøse* stadiet. Som mellomstadier blant disse finner vi både *Ironi* og *Humor*.

Kierkegaard mener at mennesket skiller seg ut fra dyrene og plantene ved å ha et selv - altså en bevissthet, en ånd. Grunnlaget for hans filosofi var individets subjektivitet. Vi kan velge det estetiske stadiet å leve livet på - ved å dyrke det vakre, våre lyster og de estetiske nytelser. Eller vi kan velge det etiske stadiet - å være moralsk og ansvarlig, gjerne med ekte-, skap og barn. Men de som tar spranget over til det religiøse stadiet, velger troen framfor estetisk nytelse og fornuftens krav om plikter, og hengir seg i stedet til Gud og evigheten.

I 1846 kom Kierkegaards hovedverk ut: «*Avsluttende Uvidenskabelig Efterskrift til de Philosophiske Smuler*». Verket handler om menneskets eksistens og om hvordan bli en sann kristen. - «*Kjerlighedens Gjærninger*» kom ut i 1847 og består av 18 taler som utgjør hans filosofiske og oppbyggelige hovedverk. Det er samtidig en roman om Søren og Regine.

En av hans beste skrifter ifølge P. Gravem, er «*Sykdommen til Døden*», som kom i 1849 og regnes som ett av hans hovedverk. Den handler om Kierkegaards begrep om eksistensiell fortvilelse, som han setter likhetstegn med det kristne begrepet om synd. - Verket: «*To Taler ved Altergang*», kom ut i 1851 og er tilegnet Regine, som arvet sin tidligere forlovede.

Ifølge Kierkegaard er mennesket en syntese av sjel /ånd og legeme. Mennesket er fritt og kan forholde seg til seg selv. «Mennesker som forholder seg til seg selv, har ikke skapt seg selv, men er skapt av en uendelig makt (Gud)».

Angst er forskjellig fra *frykt*, da frykt har et konkret objekt. Angst er frihetens virkelighet - som umulighet for muligheten. - Åndelighetens angst - Angst i retning av skjebnen og av skyld - Angsten for det vonde - Angsten for det gode.

«Fortvilning er en sykdom i Aanden, i Selvet» - et resultat av at ingen kan bli kvitt seg selv og dermed sitt forhold til Gud.

- Fortvilelse er Synden
- Fortvilelse for ikke å ville være seg selv /og for å være seg selv.

Angst, fortvilelse og tro. Troen og Håpet. Håpet uten troen. Troen sitt håp.

Et menneske må finne mening i tilværelsen og sette seg et mål med livet. Det tenkende mennesket vil snart oppdage at livet i seg selv ikke gir mening. Tilværelsen får først betydning når den enkelte selv tar et valg som gir hans eller hennes liv retning.

Det handler om å leve! Det handler om å tro!

Leder Bitten Linge overrakte Peder Gravem blomster og takket ham for at han holdt dette foredraget sitt for oss.

Liv Marie Opstad, referent (og som har google Søren Kierkegaard på nettet - mye interessant å lese der for de som er interessert i å lære mer om denne besynderlige mannen!)

Til slutt noen berømte sitater fra Søren Kierkegaard (funnet på internett):

- Hvert menneske er fra Guds hånd - en originalutgave.
- Livet kan bare forstås baklengs, men det må leves forlengs.
- Den dagen du kom inn i verden, gråt du, mens dine nærmeste var glade, Lev nå således at den dagen du går bort, da gråter dine nærmeste, mens du selv er glad.
- Det å ikke ha noen mening, er også å velge, for hvis man selv ikke har en mening, gir man andres meninger større spillerom.
- Mange kloke ord blir sagt i spøk. Dessverre blir i langt høyere grad dumme ting sagt i alvor.
- Du og samvittigheten er ett; den vet alt du vet, og den vet at du vet det.
- Bønnen forandrer ikke Gud, men den forandrer den som ber.
- Kvinnens vesen er hengivelse, hvis form er motstand.
- Når det ikke er kamp i elskov, er der ingen kjærlighet.
- Hat er kjærlighet som har mislykkes.
- Kvinner er mannens samvittighet.
- Jeg velger en ting, at jeg alltid må ha latteren ved min side.
- Mang en mann ble geni, ble helt, ble dikter, ved den pike han ikke fikk.
- Det er et hvert menneskes plikt å ha et kall.
- Hvis det i sannhet skal lykkes å føre et menneske hen til et bestemt sted, må man først passe på å finne ham der hvor han er og begynne der. Dette er hemmeligheten i all hjelpsomhet.
- Tap for all del ikke lysten til å gå. Jeg går meg til daglig velbefinnende og har gått fra enhver sykdom. Jeg går meg til mine beste tanker, og jeg kjenner ikke en tanke så tung at man ikke kan gå fra den. Når man slik fortsetter å gå, så går det nok!